

ЈЕДНА СИНБЕЛИЈА ПЕТРА I ПЕТРОВИЋА-ЊЕГОША (Прилог за историјску грађу Грбља у XIX веку)

И поред тога, како наводи И. Стјепчевић,¹ што Грбља у прошлости није сачињавао неку посебну политичку јединицу, те се и не може говорити о неком његовом посебном развоју, ипак су, по нашем мишљењу прилози за историјску грађу и за такве етно-територијалне ентитете од сасвим одређеног значаја. Мада је судбина Грбља била уско везана за судбину суседних приморских пригорских и загорских подручја, ипак Грбља током прошлости није увек био у непрекидном историјском континуитету државно-територијално и административно стално везан за све те, како наводи Стјепчевић „сусједне приморске и загорске крајеве“ (I. с.). Он је врао често, боље речено, готово стално био, *de facto*, погранично подручје, а који пут и трограничје — Црне Горе, Млетачке Републике и Османског Царства. Стога прилози, ако могу да допринесу бољем расветљавању и познавању развоја, поготово у току преломних историјских периода сваког таквог комплексног подручја, увек су добродошли и корисни.

Један од тих преломних историјских периода у прошлости Боке Которске и Грбља, без сумње, је и почетак XIX века, тј. време краткотрајне француске управе (август 1807 — октобар 1813), а прикључење овог подручја Наполеоновој Илирској Провинцији (1809—1813). Административно је „Провинција од Боке Которске“ имала три округа који су носили називе: „Држава од Котора“, „Држава од Будве“ и „Држава од Новог“, а окрузи су се даље делили на општине као управне јединице.² Губернер

¹ Стјепчевић, И.: *Котор и Грбља — Хисторијски преглед*. Сплит: Ново доба, 1941, 7.

² Суботић, Ј.: *Фонетизам неких простих бројева у говору Боке Которске с почетка XIX века*, Зборник за филологију и лингвистику (Нови Сад), 1978, XXI/1, стр. 226—228.

Илирске Провинције, познати француски маршал Аугуст Мармонт (1774—1852) је у склопу и низу организационо-политичких, војних и других мера у организовању Илирске Провинције, а посебно подручја Боке, између осталог, почео да сузбија и ограничава утицај Црне Горе и њеног господара Петра I Петровића — Његоша (1747—1831), митрополита црногорског, скадарског и приморског („Светог Петра Цетињског“), чији је утицај у току његове владавине у Црној Гори (1782—1830) био веома снажан и у свим приморским и бококоторским крајевима. Тако је, на пример, 1808. године на предлог маршала Мармонта одузета духовна власт митрополиту Петру I у Боки Которској и Грбљу, а на његово место је наименован од стране француске управе Бенедикт Краљевић.³ Међутим, тај избор очигледно није био „сретан“ и успешан, пошто по писању самог Бенедикта Краљевића „готово сви православни, а особито свештеници пристају узан“ (тј. уз Петра I — В. Б.-Б.). Исте, 1808. године митрополит Петар I је без обзира на забрану упутио посланицу бококоторском свештенству у којој, између осталог, пише: „Но будући приморски народ при владању бивше републике Млетачке на злодјејаније распуштен, не мање него ли црногорски, који је у вољности и самовољству свеђер живио, нијесам имао јакости за испунит моје желаније за прекратити такво злоупотребљаније“.⁴ Очигледно је да митрополит Петар I Петровић — Његош, поред чисто духовног утицаја на „приморски народ“ који је ван сваке сумње имао у значајној мери, желео да делује и као верски поглавар, а и као „државни господар“, што очигито није могао лако да спроведе за време „бивше републике Млетачке“, како и сам признаје. Због тога, његово обраћање свештенству има и државно-територијалну, ослободилачку димензију већ 1808. године, и поред примарно духовно-реглементарног карактера и адресе његове посланице. Јединство Црне Горе и Боке Которске (у оквиру које је и Грбаљ) било је, истина, постигнуто нешто касније, 29. октобра 1813. године, одлуком Скупштине у Добротини (тзв. „Централна комисија“ под председништвом Петра II),⁵ али нажалост само краткотрајно, пошто је одлуком сила антинаполеоновске алијансе на Бечком конгресу, Бока Которска са Грбљем била додељена и поседнута од Аустрије (8—12. јуна 1814), чија власт траје од тада више од једног века, тј. све до 10. новембра 1918. године.

³ Поповић, Ј.: *Живот св. Петра Цетињског*, Београд, 1977, 21.

⁴ Мартиновић, Ј. Д.: *Цетиње, Цетиње*, Обод, 1977, 58 и Младеновић А. и Берић В.: *Текст и филолошки осврт на једну диплому митрополита Петра I из 1809. године*, Зборник за филологију и лингвистику, XXI/1, 1978, стр. 224.

⁵ Мијушковић, С.: *Централна комисија — заједничка влада Црне Горе и Боке*, Бока, 11, 1979, стр. 267—279.

Какав је био однос „приморског народа“ а тиме и боко-каторског и грбаљског свештенства према интегралном ауторитету владице Петра I Петровића — Његоша, поготово у том „француском периоду“? Владика Петар I Петровић — Његош, као митрополит скадарски и приморско-црногорски је, у то време, издавао дипломе (грамоте, синџелије, приликом рукоположења свештеника и у вези са другим црквено-административним пословима) монасима и свештеницима бококаторским (нпр, синџелије издате 1809. године Никанору, игуману манастира Савина) и грбаљским (диплома издата 1809. године Георгију — Борбу Букићу „от места Пелиново, Комунигади гербаљскија“). Ова диплома издата Георгију Букићу објављена је у оригиналној графици и ортографији (без превода) и уз филолошки осврт 1978. године.⁶ На овом месту износи се, поред већ објављених основних језичких карактеристика дипломе, њен превод на српско-хрватски језик са појачано русификованог руско-словенског језика, уз приказ самог документа (сл. 1), и уз неке додатне податке о примаоцу дипломе. Текст документа је дат савременом графичком и транскрибован је. Диплому је издао митрополит Петар I Петровић — Његош на дан 15. јануара 1809. године. Текст ове дипломе писао је руком Симеон, Симо (Сејмон, Семен) Орловић, тада секретар митрополита Петра I Петровића — Његоша. Симеон Орловић, руски чиновник и аустријски шпијун, као такав нашој научној јавности прилично позната личност.⁷ Диплома је величине 395 × 316 mm на пуној хартији. При њеном дну, више лево, налази се печат промера 48 × 55 mm, а десно је потпис Петра I Петровића. Диплома је писана, тј. издата у манастиру Стањевићи, приликом рукоположења Георгија (Борба) Букића у чин свештеника, што је извршено у манастирској цркви св. Тројице. Текст на савременом српскохрватском језику ове дипломе гласи:

„Петар Божијом милошћу православнога источнога исповедања понизни митрополит црногорски, скадарски и приморски; и рускога императорског ордена светога и великога кнеза Александра Невскога кавалер.

По благодати пресветога и животворећег Духа датој нам од самога великога архијереја Господа нашега Исуса Христа преко његових светих ученика и апостола и њихових намесника и духовника. Овога правовернога човека Георгија Букића из места Пелинова Комунигаде грбаљске по чину свете православно-источне јерусалимске цркве призивањем светога и најсавршенијег Духа, смерношћу нашом производимо од „подљакона“

⁶ Младеновић, А. и Берић, В., о. ц., стр. 224.

⁷ Поповић, Ј., о. ц., стр. 143.

и ђакона, видевши да је достојан вишега чина, рукоположио га на преузвишени степен свештеника, и уручио му власт вршења светих тајни и извршења свих црквених послова. Иако је због стварног уверења он по правилима и предањима апостолским и светих отаца на степен свештеника произведен и рукоположен до храма светога Георгија, уручује му се ова архијерејска диплома, да ја сваки који то узме и прочита сматра часним и веома поштованим јерејом и по закону Божијем и светих отаца предано да ја слуша. Теби доликује, о јереју, да будеш богољубив, истинит, и вери непоколеблив и стрпљив, и твој живот да буде слика свих добрих дела, да се оградити судом страха Божијег; ако ли немарношћу твојом или леношћу, од преданог ти стада оваца Христових отето буде, имаћеш да даш одговор на страшном суду Христовом, ја учешћа немам, ти ћеш ударити. Дата у Божом чуваној Црној Гори са потписом нашим и приложеним грбом нашега печата при митрополитској нашој катедралној резиденцији светотројичке обитељи манастира Стањевиха лета господње 1809. године јануара 15. дана.

Петар Петровић
Семен Орловић
секретар господина
митрополита црногорског¹⁴

Ова диплома⁸ је још један доказ да су утицај ауторитета Петра I Петровића — Његоша и његове везе са „народом приморским“ и његовим свештенством остале очуване и практично непромењене и поред наредбе маршала Мармонта (1808. године) о одузимању, њему, гј. Петру Петровићу — Његошу, духовне власти и црквене јурисдикције на подручју Боке Которске и Грбља. Диплома је издата на самом почетку 1809. године, дакле непосредно после те Мармонтове наредбе 1808. године. У истој, 1809. години издата је и диплома (сишбелија) игуману Никанору, настојатељу манастира Савина. Није се, дакле, радило у овом случају о изимној, него очигледно о редовној устаљеној административној појави и поступку о којој Бенедикт Краљевић извештава и жали се на њу (I. с.).

Података о попу Георгију — Борбу Бүкићу, примаоцу ове дипломе нема много. Као свештеник мале цркве св. Георгија у Пелинову године 1805. помиње се поп Стеван Бүкић, који је у њој и сахрањен заједно са својом супругом.⁹ Поп Георгије — Борбе Бүкић (рукоположен дипломом 1809. године) помиње се

⁸ Оригинал дипломе се сада налази у Новом Саду (код аутора овог чланка), чија је породица по оцу пореклом из Пелинова у Горњем Грбљу.

⁹ Накићеновић, С.: *Бока — Антропогеографска студија*, Српски етнографски зборник (Београд), XX/1913, стр. 573.

1820. године и највероватније је био наследно попа Стевана. Других података о њему као свештенику ове цркве нема. Црква је, иначе, саграђена крајем XVII века тј. у прелазном периоду почетка друге венецијанске владавине у Грбљу (Грбаљ је припадао Венецији од 1420. до 1496. и од 1647. до 1797. године, али се од Турака коначно ослободио тек 1718. године).

Из тог „прелазног“, преломног историјског периода Грбља потиче и та црква у Пеланову (црква је, према П. В. Ковачевићу, сазидаана преконоћ уз дозволу скадарског паше, дате Јовану Брајовићу¹⁰) која је, иако оштећена земљотресом 15. априла 1979. године, и данас у обредној употреби.

---

¹⁰ Ковачевић, П. В.: *Грбаљ — његова прошлост и будућност*, Котор, 1964.